

mezený, v jistém smyslu přísně výběrový, pomíjející jiná pojetí: chápu jej jako jeden z možných přístupů k východoslovanské moderně a jejím souvislostem.

Ivo Pospíšil

Musíme čekat, až se vyčítá?

Nová kniha Iva Pospíšila *Až se vyčítá...* (Nadace Universitas Masarykiana, Brno 2002, 132 str.) má podtitul úvahy, kritiky, eseje. Z mnoha desítek svých porůznu publikovaných příspěvků (nejvíce však v *Univerzitních novinách*) autor vybral a zařadil do knihy 57 textů. Hned první text ze čtyř částí knihy začíná příznačně „dojetím z jazyka“. Je to nostalgie po nenávratné ztrátě jazyka dětství, místního nářečí, které jsme slyšovali od babičky a maminky, od sousedky nebo tetky.

Také v některých dalších textech vyjadřuje Pospíšil strach z toho, že by málopočetné národy a jejich jazyk (týká se to nejen Čechů a češtiny) mohly být jednou „pohlcneny“, mohly by zmizet.

V několika Pospíšilových příspěvcích se odráží rovněž slovanský Balkán. Pospíšila vyděsily následky tzv. balkánské tragédie z první poloviny 90. let minulého století, k níž jí dopomohly mj. „vlivné a expanzionistické“ síly zvenčí. Z tzv. demokratické Evropy. Ty „nezhojené“ rány viděl autor v roce 2000 v Charvátsku. Uvědomil si, že „válka je opravdu ...realita lidí, kteří se ještě lidmi nestali“.

Velmi objektivně, zasvěceně, věcně píše Pospíšil o slovnících spisovatelů slovanských a některých dalších balkánských (řeckého a albánského) národů, které napsali pracovníci Ústavu slavistiky filozofické fakulty brněnské univerzity. Výstižná a stále velmi aktuální je Pospíšilova úvaha o ztrátě citu, o narušení generační posloupnosti a myšlenkové kontinuity.

Je přirozené, že I. Pospíšil je nejvíce ponořen do ruské literatury. Dovede mistrně nahlédnout autorům do díla i do duše. V jeho textech nacházíme jména mnoha básníků, vědců, obyčejných lidí, literárních postav i celých generací. V druhé části knihy nás autor mj. informuje o kongresu MAPRIJAL v Bratislavě, na němž ho dojalo setkání s prof. Bogdanem Kosanovićem z rozbombardovaného Nového Sadu, jehož zemi „mocní“ chtěli bombardováním potrestat.

Mnoho cenných informací je v Pospíšilových zprávách o jeho přednáškových a studijních pobytech, o účasti na kongresech a konferencích v četných evropských univerzitních městech. Jsou to informace velmi poučné, nejednou alarmující, upozorňující a bubnující na poplach.

Rozhovory se dvěma českými a s jedním polským literárním vědcem a se dvěma ruskými tvůrci krásného slova tvoří ústrojnou součást knihy. Dovídáme z nich o mnoha odlišných pohledech na literaturu, literární vědu, denní politiku, na vzájemné vztahy apod.

Čtvrtá, závěrečná část knihy je nejobsáhlejší. V jedenadvaceti statcích převládá tematika ruské, polské a české literatury (mj. A. Jirásek, K. Čapek, J. Zogata, T. G. Masaryk, F. Wollman, A. Novák) a odborné produkce. A také obsahově nejucelenější, materiálově, myšlenkově i tvarově a tematicky nejbohatší. A to i přesto (nebo právě proto!), že po-

jednává o literatuře v nejširším slova smyslu. O literárních tvůrcích a jejich dílech i o odborných pracích s nimi spjatých.

Kromě toho autor pojednal rovněž o některých pracích na téma česko-slovenských styků.

Je mi velmi sympatické, že autor nezapomněl na své zesnulé učitele rusisty, kteří ho uváděli do světa ruské literatury (J. Burian, V. Vlašínová, J. Mandát, M. Krhoun, chybí však M. Koutná) a věnoval jim stručné, leč pěkné a výstižné medailonky.

Pospíšilova kniha *Až se vyčásí...* přináší nesčetně mnoho informací a hodnověrných hodnocení v širších domácích, středoevropských a evropských souvislostech, doložené kritické soudy, úzkostné obavy o obor, jazyk, národ, o vývoj společnosti i Evropy.

A tak uzavřeme v duchu titulu knihy, že i po bouřkách, i po převratech, chaosech, v nichž se momentálně nachází náš svět, se jednou určitě zase vyčásí...

Ivan Dorovský

Slovinsko-ruská komparatistika

F. Prešeren – A. S. Puškin (ob 200-letnici njunega rojstva). F. Prešern – A. Puškin (k 200-letiju ich roždenija). Red. Nadežda Starikova, Miha Javornik. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana 2001.

V klíčové úvodní stati sborníku, který vznikl v upomínku 200. výročí narození dvou zakladatelských postav slovinské a ruské literatury spoluprací slovinských (lublaňských) a ruských (moskevských) slavistů, píše čelný slovinský literární teoretik **Janko Kos** o dvou typech tzv. klasicistického romantismu. S tímto stanoviskem doceňujícím důležitost klasicistické poetiky pro utváření slovanského romantismu se lze zcela ztotožnit. Složitější by to bylo s poněkud schematickým dělením Prešerna a Puškina na harmonický a disharmonický typ: to neodpovídá materiálu ani slovinskému, ani ruskému. Naopak: oba básníci usilující o harmonii, dostávají se k ní z disharmonie různými způsoby, přičemž Prešern je přirozeně více spojen s národním kolektivem, Puškin spíše s individualistickými východisky. **Ivan Verč** (Terst) ve stati *O nacionalnem pesniku (O národním básníkov)* poukazuje na rozpor mezi individualitou básníka a neopakovatelností jeho kreativity a jeho úlohu normotvůrce v národním společenství. Osvědčená **Světlana Šerlaimovová** demonstruje (do kolika slovanských literatur vlastně takto zasáhla!) zase zakladatelskou úlohu obou básníků a jejich specifika v procesu národní sebeidentifikace. Vynikající je **Marko Juvan** v bádání o metatextovosti Puškinovy a Prešernovy poezie (to je opravdu podstatné) ve stati *Prešernova in Puškinova poezija o poeziji*, **Jelena Miljuginová** vnáší do bádání o Prešernovi evropské souvislosti, **Alexandr Smirnov** zkoumá u obou básníků princip romantického tajemství, postavu básníka v nich hledá **Julija Sozina**, obřadovou lyriku analyzuje **German Filippovskij** (*Motivy slavjanskoj vesenne-letnej obrjadovoj poezii v tvorčestve F. Prešerna i A. S. Puškina*), rodovost tu hledá **Tafjana Čepelevskaja** (*Tema roda i sem'ji v tvorčestve A. S. Puškina i F. Prešerna*), dva biografické romány o obou básnících rozebírá koeditorka sborníku **Nadežda Starikovová** Další výzkumy se týkají spíše dílčích aspektů: **Matjaž Kmecl** zkoumá historii *Heloisy* a *Abelarda* v souvislostech